

איטלקיה ומוצא פלסטיני

האם מושפעים חייו של אדם מן השם שהוריו נהנו לו?

ישראל רוקח, ראש עיריית תל-אביב, קרא לאחת משתי בנותיו בשם ליוויה. זה היה שם עברי מקורי מאוד. במיקון גור נאמר: "ליויה: מין תכשיט על הצוואר או על המצח. זר, נור, כתר: ליויה חן הם לראשך (משלי א', ט)."

רוקח המנוח בוודאי לא חשב על ליוויה הרומאית, אשתו של אוגוסטוס ואמו של טיבריוס, שהציגה לא מכבר את שיטותיה מעל המירקע. בסידרה אני קלאודיוס. אך הנה זה פלא: ליוויה רוקח ירדה לאיטליה. הפכה איטלקיה לכל דבר. עד כדי כך שהיא מציגה את עצמה בסיפורן על יומני שרת, פרייעטה, שר הפנימי בארצות-הברית מי טעם אגודת הסטודנטים הערביים, כ"סופרת איטלי" קיה ממוצא פלסטיני. אין בסיפורן רמז לכך שאביה של הסופרת האיטלקיה היה ראש-עירייה פלסטיני ידוע, וחבר בממשלתם ה-פלסטינית בדיוד בן גוריון ומשה שרת.

רוקח

זה מוזר? לא לגבי ליוויה רוקח. כי היא היתה תמיד מוזה במיקצת. לפי ה-מושגים המקובלים בארץ. היכרתי את ליוויה לרא-שונה בשנות ה-50' הרא-שונות, כאשר ביקרתי בביתו של רוקח בשדרות רוטשילד בתל-אביב, וריאיינתי אותו. רוקח תמיד מצא חן בעיני. הוא היה כולו מיקשה אחת, איש היישוב הוותיק ביותר, צבר שורשי שגולד בסוף המאה שעברה ביפו. בדירה הסתובבה בעת הראיון ילדה חנינית מאוד. שמתה אז לב לשמה הבלתי-רגיל. (בתו השניה של רוקח זכתה אף היא בשם שהיה או בלתי-רגיל: עירית. על שם העיר תל-אביב).

כעבור שנים נתקלתי בליוויה הצעירה בהודמנויות שונות. בירכתי באדיבות בשלום. היא התעלמה מקיומי. הסתבר לי כי ליוויה רוקח שונאת אותי שינאה עזה — שינאה אמיתית, טהורה, שאינה תלויה בדבר. על כל פנים, מעולם לא הצלחתי לגלות מדוע היא שונאת אותי. בעיני היא דווקא מצאה חן.

היה לנו ידד משותף, הדר"ר שימשון יוניצ'מן, בית-רי ותיק וח"כ של חרות. הוא לא היה יכול לסבול שינאה זו. ועל כן הזמין את שנינו לארוחת-צהריים. הוא ואשתו הסימפאטית השתדלו מאוד, אך במשך כל זמן הארוחה לא אמרה לי ליוויה אף מילה אחת, והתעלמה מקיומי. זה שיעשע אותי למדי, אך זה הביך מאוד את המארחים.

לאחר מכן פגשתי את ליוויה מדי פעם באיטליה, בוועידות שונות שנערכו שם למען שלום ישראל-ערבי. לפני מלחמת יום-הכיפורים באה לוועידת בולוניה, שבה נוצרו בפעם הראשונה יחסים גלויים בין כוחות-שלום מצריים וישראלים. ליוויה באה כאיטלקיה. שם אירע פלא — היא אמרה לי שלום, ואפילו פעמיים.

במשך הזמן סיפרו לי ידידים מדי פעם על התפתחותה. היא הלכה יותר ויותר שמאלה, הגיעה עד הקצה (אם יש כזה). היא גם הגיעה להזדהות גמורה עם חזית-הסירוב פלסטינית, השוללת לא רק את עצם קיומה של ישראל, אלא גם את העמדה המתונה של המימסד של אש"ף. היא גראת עתה כאיטלקיה לכל דבר (וביכלל זה יופייה, שיש בו משהו איטלקי). היא גישה לאיטלקי, ורק מתי-מיספר יודעים כי היתה איפעם ישראלית ובתו של שר ישראל, שהיה מראשי מילגנת הציונים-הכלליים דווקא. ליוויה ממשיכה לשנוא אותי בנותה שינאה זכה וטהורה. אך עכשיו היא שונאת גם את המדינה, את הציונות (הכללית והאחרת), וכל מה שמזכיר לה — אולי את אבא?

ארוחת-צהריים

עם נאצר

בימים אלה מלאו עשר שנים למותו של נאצר. עבר אל-נאצר. בינתיים קרו דברים כה רבים — וביניהם ניומת אנור אל-סאדאת — עד כי תקופת-נאצר נראית עתה כאילו היא נחלת העבר הרחוק. כבר יש המרחק הדרוש להערכת האיש ופועלו.

אני מודה שמעולם לא הייתי אובייקטיבי לגמרי כלפי האיש. היה לי אלוו יחס מיוחד. אולי ביגלל המיקריות של המלחמה. כאשר פירסם את זיכרונותיו הסתבר לי כי היינו עשורת פעמים במגע קרבי הדוק, והדבר עורר אצלי, בדיעבד, רגשות מעורבים.

עבד-אל-נאצר נפצע בקרב על הגיבעה 105, ליד נגבה, שבכותו העניק מפקד חטיבת גיבעתי לפלוגתי את התואר "שועלי שימשון", כעיסור קבוצתי. ואילו אני נפצעתי בעיראק אל-מגשיה, ליד קריית-גת של היום, במערכה

בהלוויית ישראל רוקח ב-1959.

מילחמה היא תסתיים בחיסול המדינה. צרתו העיקרית היתה אייכולתו לקבל החלטות ברור, רות, לכאן או לכאן. הוא נגרר אחרי המאורעות. שהוא עצמו גרם להם בהיסח-הדעת. אין ספק כי בשנותיו הראשונות היה מוכן לשלום עם ישראל. הוא יום מגעים שונים עם אישים ישראליים, וגם עם משה שרת, כשזה היה ראש-ממשלה. אך מעולם לא החליט החלטה חדי-משמעית. איגני בטוח שחשב היטב לפני שנתן את ידו לברית-המועצות, שאיכזבה אותו. הוא יצר את הנסיבות שהקלו על ישראל לתקוף אותו ב-1956. בשותפות עם בריטניה וצרפת. מהרפתקה זו יצא במפתיע כגיבור מדיני, והפך אליל העולם הערבי. אך הוא לא היה מסוגל לאחד את העולם הערבי, וגם לא היתה לו מדיניות ברורה ועיקבית להשגת יעד זה. ערב מלחמת ששת-הימים, שבה לא רצה ושמפניה פחד, עשה את הכל כדי לגרור את ישראל לתקוף אותו. במלחמה הוכה שוק על ירך, כי לא היה מוכן. בשנתו האחרונה היה מוכן שוב לשלום עם ישראל, ואף דיבר על כך ארוכות בשיחות פרטיות (שמעתי זאת פעם במו אווני בשיחה שבה שפך את ליבו, שהוקלטה אך שלא פורסמה). אולם הוא לא עשה מעשה החלטי כדי להשיג יעד זה. מכל הבחינות האלה, עולה עליו אנוור אל-סאדאת ששרת מונים — למרות שבימי חייו של עבד-אל-נאצר היה אל-סאדאת שרוי בצילן. כשאנשים גדולים שגויים, הם שגויים שגיאות גדולות. חבל. הוא היה יכול למלא תפקיד היסטורי למען השלום ולמען קידום המרחב, וישראל בתוכו.

אורי אבנרי

יומני אישי

שבה וכה עבד-אל-נאצר בעיטור על גבורה אישית. כעבור שנים, כאשר הייתי נפגש עם אישים מצריים "במחתרת" באירופה ובארצות-הברית, הם שאלו אותי לא פעם בסקרנות עם נודמן לי איפעם להיפגש עם ה"ראיס". הייתי נוהג להשיב: "מה זאת אומרת, אכלנו ארוחת-צהריים ביחד!" ולמראה תמיהתם, הייתי מספר בדיחה מסדרת הבדיחות הדרום-אמריקאיות על פדרו:

כשנשאל חואן אם פגש את פדרו, השיב: "מה זאת אומרת? אכלנו ארוחת-צהריים ביחד!" וכשתמחו השו"אלים: "איך זה יכול להיות? הרי אתם אויבים!" סיפר לחואן: "באחד הימים רכבתי על סוסי בפאמפה. לפתע צץ פדרו מאחורי שיה, כשבידו אקדה. הוא פקד עלי לרדת מהסוס. ירדתי. הוא ציווה עלי לאכול את גללי הסוס. מה יכולתי לעשות? היה לו אקדה. אכלתי את גללי הסוס. אך לפתע התי-נפחתי עליו, לקחתי ממנו את האקדה וציוויתי: אכול את גללי הסוס. מה היה יכול לעשות? האקדה היה בדי. הוא אכל את גללי הסוס. הוא אשר אמרתי: אכלנו ארוחת-צהריים בי-יחד."

נאצר

אישיותו המורכבת של עבד-אל-נאצר ריתקה אר-תי תמיד, מאז שירותים כהן, שלישו של יגאל אלון, סיפר לי על פגישתו עם הקצין גבה-הקומה בכיס-פלוג'ה בימי המלחמה. ידירים שונים, עיתונאים אירופיים ואמריקאיים, שהכירו את עבד-אל-נאצר ושהתיידדו עימו, דאגו לאחר מכן לעדכן אותי מדי פעם על דבריו ומעשיו.

אחד מהם חקר אותו פעם על הפרק בסיפרי מלחמת היום השביעי, שבו גיסייתי לנתח את הנסיבות שהביאו למלחמת ששת-הימים. עבד-אל-נאצר אמר לו שהספר מונח אצלו בחדר-השינה, ושהוא מקבל את הניתוח שלי בעיקרו. אך הוא הכחיש שנפל בפה של עצמו, כפי שטענתי, ועמד על כך שהפה הוטמן לו על-ידי האו"ם, בהשראת האמריקאים וישראל.

בשנים האחרונות, בעת ביקורי במצרים, שאלתי מאות מצרים, מדינאים, הוגי-דיעות וסתם אנשים ברחוב, מה דעתם על עבד-אל-נאצר. נוכחתי לדעת שגם רבים מהם מתייחסים אל זיכרו ברגשות מעורבים.

בעיני הוא היה טראגדיה — טראגדיה אישית וטרא-גדיה ערבית. היו לו כישרונות עצומים, חן אישי שמעטים יכלו לעמוד בפניו, ובפסיגת עליונית ריכז בידיו כוח כביר, ובכל זאת לא השאיר אחריו אלא הישגים דלים מאוד — הן במישור המצרי, הן במישור הכלל-ערבי. הוא העלה חרס בידיו. מדוע?

יתכן שדווקא קנימו האישי היה בעוכריו. כמו נזרה יפה מדי, ידע כי יוכל להשיג כל דבר בחיור, בנאום, במילים יפות. לא היה עליו להתאמץ, לגבש מחשבה צלולה, לקבל החלטות קשות. הוא היה נואם מזהיר, וגם זה היה בעוכריו. יש תמיד לחשוש מפני נואמים מזהירים בפוליטיקה. כי הנאום הוא סם משכר. מי שעומד לפני המון ויוודע להפנט אותו, מהפנט תוך כדי כך גם את עצמו. הוא רוצה לקצור תשואות, ולא פעם נפלטות מפיו מילים שבכלל לא התכוון לומר אותן, מילים שיש בהן להלהיב, לשלהב, לרכוש את ליבו ההפכפך של האוספוף.

החוקים של מורפי

מכירים את אדם קלר? הנה הסימנים החיצוניים: צעיר ממושקף הולך ברחוב סואן, שקוע בקריאת-ספר. הוא מגיע אל הרמזור ונצצר, ככל האנשים סביבו. האור האדום מתחלף באור ירוק. כל האנשים ממשיכים בדרכם. הצעיר הממושקף נשאר תקוע במקום, שקוע בקריאה. עובר-אורח טופח קלות על גבו. הצעיר ממשיך לפסוע, מבלי להרים את עיניו מסיפרו עד הרמזור הבא. ההמשך כו"ל.

אין תימה בכך שאדם, הקורא כל-יך הרבה, יודע את הכל, ואכן, אדם קלר הוא אציקולופדיה חיה. כל זה בא כהקדמה לצורך של "הוקי טבע" (או) ליתר דיוק, הוקי אנטי-טבע") שאדם קלר ליקט. זהו אוסף של כללים, ברוח חוקי-פיטאגוראס והוקי-ניו-טון, וגם חוקי-פארקלינסון והעיקרון הפיטרי, המשקי פים את רוח האדם המר דרגי. הם מתהלכים עתה באוניברסיטות של ארצות-הברית, והגיעו ארצה.

הנה, למשל, "חוקי מור-פי" (איני יודע אם אכן חי אדם בשם מורפי, שהמציא את הכללים. אך אין זה חשוב). אני אחראי לתרי-גום הגרוע.

- אם משהו יכול ל-התחרבן, הוא יתחרבן.
- אם ישנה אפשרות שכמה דברים יתחרבנו, יתחרבן קודם כל הדבר שיגרסם לנוק הגדול ביותר.
- אם תניח לדברים, הם יתפתחו מן הרע אל הגרוע יותר.
- אם נדמה לך שהכל מסתדר היטב, ברור שהת-עלמת משהו.
- מרפי האגדתי אינו הוגה-הדיעות היחיד בסביבה. למשל:
- תגובת אוטול על חוקי מורפי: מורפי היה אופטימיסט.
- החוק הבלתי-כתוב: ברגע שאתה מעלה אפשרות כלשהי — אם היא טובה, היא לא תתגשם. אם היא רעה, היא תתגשם.
- חוק זימורגי על הדינאמיות של המערכות: אם אתה פותח קופסה של תולעים, לא תוכל לסגור אותן שוב אלא בקופסה גדולה יותר.
- קביעת אטור: (בפקקי-תנועה) במסלול השני מתקדמות המכוניות בהירות רבה יותר.
- מיתאם ניוגט: הסבירות שפרוסת-לחם תיפול על הצד המרוח בחמאה גדלה בהתאם לערך השיטה.
- חוק גורדון: פרויקט שלא כדאי לעשותו, לא כדאי לעשותו היטב.
- חוק מאיר: אם העובדות אינן מתאימות לתיאוריה, יש להיפטר מן העובדות.
- חוק סגל: מי שיש לו שיעור אחד, יודע מה הזמן. מי שיש לו שני שיעורים, לעולם אינו בטוח.
- חוק תישעית-תישעים: הביצוע של 90% הראי שונים של פרויקט זקוק ל-90% של הזמן המוקצב לו. 10% הביצוע של 10% הנותרים זקוקים לשאר 90% של הזמן.
- אם יש בין קוראי מדור זה הוגי-דיעות, המבקשים גם הם לתרום את חלקם לאוצר החוכמה האנושית, הם מוזמנים לעשות כן.

קלר